

Ankom
Stockholms läns landsting

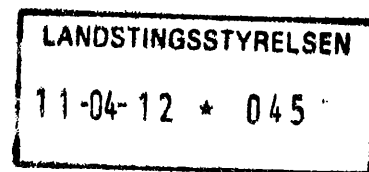
2011-03-30

LS 0910-0863

2011-03-30

Dnr.....

Landstingsstyrelsen

Motion 2009:27 av Lena-Maj Anding m.fl. (MP) om fortsatt miljöarbete för att förbättra folkhälsan, steg 2

Föredragande landstingsråd: Gustav Andersson

ÄRENDET

Motionärerna föreslår fortsatt miljöarbete för att förbättra folkhälsan, steg 2.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta

att anse motionen besvarad.

Stockholms läns landsting arbetar i nuvarande miljöprogram med flera av åtgärderna i rapporten "Tio miljöåtgärder". Andra åtgärder som nämns i rapporten omfattas inte utan är mer att betrakta som arbetsmiljöfrågor och generella folkhälsofrågor. För att skapa tydlighet och struktur kring landstingets miljöarbete kan en liknande rapport inkluderas i det kommande miljöprogrammet men inkludera enbart miljörelaterade hälsoeffekter.

I dagsläget anslår landstinget medel till medicinsk forskning eller tillämpning i landstingets verksamheter av forskning som har bedrivits inom Karolinska Institutet. En diskussion om en framtida utveckling där medel anslås till forskning som rör miljö och miljörelaterade hälsoeffekter och att dessa medel inte behöver vara knutna till någon bestämd institution, ska föras i den kommande forskningsstrategin.

Bilagor

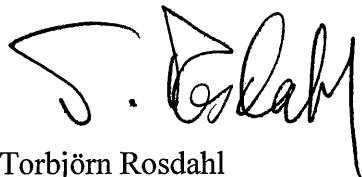
- 1 Motion
- 2 Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

2010-03-30

2011-03-30

LS 0910-0863

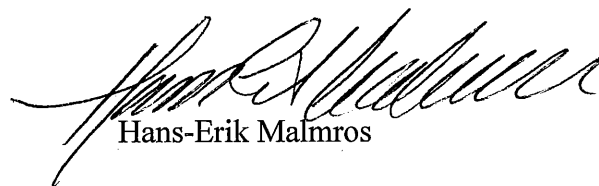
Långlivade kemikalier är en del av de kemikalier som omfattas av det utfasningsarbete som landstinget idag bedriver. I arbetet med det kommande miljöprogrammet ingår kemikalier och ambitionen är att fortsätta utfasningsarbete med landstingets miljö- och hälsofarliga kemikalier. Förslaget om strategier för långlivade kemikalier uppfylls i det aktuella arbetet med nya miljöprogrammet.

Torbjörn Rosdahl

Gustav Andersson

Hans-Erik Malmros

2011-03-30

LS 0910-0863

ÄRENDET OCH DESS BEREDNING

Lena-Maj Anding m.fl. (MP) har i en motion (bilaga), väckt den 13 oktober 2009, föreslagit landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta *att* uppdra åt landstingsstyrelsen att uppdatera rapporten ”Tio miljöåtgärder” så att den uppdaterade versionen stämmer överens med aktuell forskning, *att* uppdra åt landstingsstyrelsen att, i samarbete med landstingets enhet för utveckling och styrning samt andra intressenter, ta fram ett brett och djupt forskningsunderlag som belyser hur ämnesområdena elektromagnetisk strålning/fält och kemikalier påverkar människors hälsa på både cell- och beteendenivå, *att* uppdra åt landstingsstyrelsen att ta fram ett underlag till strategi i miljösteg 6 som innefattar långlivade kemikalier och området elektromagnetisk strålning/fält.

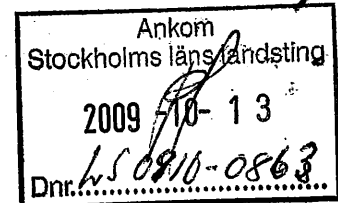
Tillväxt- och regionplaneringsutskottet har den 29 mars 2011, enligt landstingsdirektören förslag, föreslagit landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige *att* anse motionen besvarad.

Tjänstgörande V-ersättare deltog inte i beslutet.

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 30 mars 2010 bifogas (bilaga).

Miljö- och skärgårdsberedningen behandlade ärendet den 15 mars 2011.

Landstingsrådsberedningen behandlade ärendet den 30 mars 2011.

FIR

2009:27

Motion av Lena-Maj Anding m fl (MP) om fortsatt miljöarbete för att förbättra folkhälsan steg 2

I augusti 2005 kom rapporten "De tio viktigaste miljöåtgärderna för att förbättra folkhälsan hos befolkningen i Stockholms län" ut. Sedan dess har miljöförvaltningen försökt att arbeta för att de förslag till åtgärder som föreslås i rapporten ska uppnås genom att sätta mål för arbetet bl. a. i miljösteg 5.

I rapporten gjordes tydliga definitioner och avgränsningar. Rapporten beaktade de miljöfaktorer man då kände till hade en vetenskapligt fastställd effekt på hälsan. Fem år har gått sedan arbetet påbörjades och arbetet behöver revideras samt utökas att nu även omfatta de områden som inte togs med. Dessa områden är säker strålmiljö och kemikalier.

Det finns idag forskning som beskriver hur dessa områden påverkar människors hälsa. I arbetet är det viktigt att samverka med både inhemsk och internationell expertis inom de olika kunskapsområdena. Arbetet bör därför ta ett brett grepp om forskningsläget så att ämnesområdena blir belysta på både cellnivå och beteendenivå. Då forskning ska granskas och även djupintervjuer av drabbade kunna tillämpas kan det vara lämpligt med ett samarbete med Karolinskas folkhälsoakademi och landstingets enhet för utveckling och styrning.

Det är dags för ett mer ödmjukt förhållningssätt där landstinget i större omfattning än tidigare hänvisar till försiktighetsprincipen, särskilt vid utarbetande av strategier för förebyggande av ohälsa inom områdena säker strålmiljö och kemikalier.

Mål inom områdena elektromagnetisk strålning/fält och kemikalier bör både vara kopplade till vad naturen klarar av att bryta ner och till vad människan klarar av att assimilera utan att få konsekvenser på hälsan. Mål för dessa områden bör i ett första steg avgränsas till att beröra landstingets verksamheter och de bör vara både kortsiktiga och långsiktiga. För att kunna ta ett större samhällsgrepp runt dessa områden krävs både nationella och internationella insatser.

Miljösteg 6 är i sin linda. Innehåll och mål för arbetet diskuteras nu ute bland landstingets miljösamordnare. Kemikalier har varit föremål för flera samordnarmöten och arbetet har kommit en bra bit på väg. Det är nu dags att gå vidare.

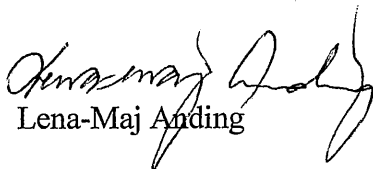
Miljöpartiet de Gröna föreslår därför att landstingsfullmäktige beslutar

att *Landstingsstyrelsen*
(miljöavdelningen) i uppdrag att uppdatera rapporten "Tio miljöåtgärder" så att den uppdaterade versionen stämmer överens med aktuell forskning

landstingsstyrelsen
att ge miljöavdelningen i uppdrag att, i samarbete med landstingets enhet för utveckling och styrning samt andra intressenter, ta fram ett brett och djupt forskningsunderlag som belyser hur ämnesområdena elektromagnetisk strålning/fält och kemikalier påverkar människors hälsa på både cell- och beteendenivå

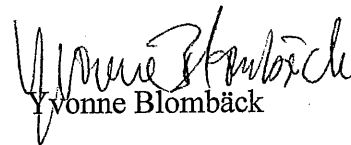
landstingsstyrelsen
att ge miljöavdelningen i uppdrag att ta fram ett underlag till strategi i miljösteget 6 som innefattar långlivade kemikalier och området elektromagnetisk strålning/fält

Stockholm den 2009-10-13

Lena-Maj Anding

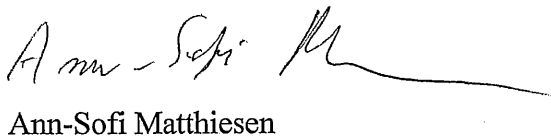

Raymond Wigg

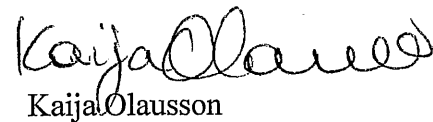

Åke Askensten

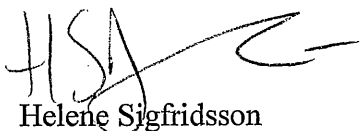

Yvonne Blombäck

Aghetha Bostföm

Vivianne Gunnarsson

Ann-Sofi Matthiesen

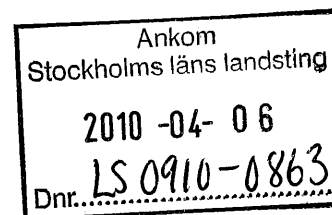

Kaija Olausson

Helene Sigfridsson

Dan Westin

Handläggare:
Anna Linusson

Landstingsstyrelsen

FIR

Yttrande över motion 2009:27 av Lena-Maj Anding m.fl. (MP) om fortsatt miljöarbete för att förbättra folkhälsan steg 2

Ärendet

I motionen ges följande förslag till beslut av landstingsfullmäktige:

- Uppdatering av rapporten "Tio miljöåtgärder"
- Framtagande av forskningsunderlag kring områdena elektromagnetisk strålning och kemikaliers påverkan på människors hälsa på både cell- och beteendenivå
- Strategier i Miljö Steg 6 som innefattar långlivade kemikalier och området elektromagnetisk strålning och elektromagnetiska fält

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att anse motionen besvarad.

Förvaltningens synpunkter:

1. **Uppdatering av rapporten "Tio miljöåtgärder"**
Rapporten "Tio miljöåtgärder" är en rapport som har identifierat tio viktiga åtgärder för att för att förbättra hälsan hos befolkningen i Stockholms län. Förslag på åtgärder är indelade i åtgärder som andra aktörer än Stockholms läns landsting kan vidta och de som SLL själva bör vidta. Rapporten omfattar arbetsmiljö, generell hälsa och miljö. En del av åtgärderna arbetar SLL med inom ramen för Miljö Steg 5. Andra åtgärder omfattas inte av miljöprogrammet utan är mer att betrakta som arbetsmiljöfrågor och generella folkhälsofrågor t.ex. cigarettrök, UV-strålning vid solning och handkesem.

LSF anser att för att skapa en tydlighet och struktur kring landstingets miljöarbete bör en liknande rapport inkluderas i det kommande miljöprogrammet och inkludera enbart miljörelaterade hälsoeffekter. LSF föreslår att arbetet med en sådan reviderad rapport sker när Miljö Steg 6 är beslutad.

2. Framtagande av forskningsunderlag kring områdena elektromagnetisk strålning och kemikaliers påverkan på människors hälsa på både cell- och beteendenivå

Landstinget bedriver FoUU kopplat till alla sina verksamhetsområden. Under 2009 satsade landstinget och staten tillsammans cirka 1,3 miljarder kronor inom hälso- och sjukvården. Ungefär 40 procent av medlen har destinerats till utbildning och 60 procent till forskning och utveckling. Utöver detta ger landstinget stöd till forskningsstiftelser, olika kunskapscentra och riktade bidrag. Dessa medel är helt designerade till medicinsk forskning.

Sedan den 1 januari 2009 finns en ny organisation i Stockholms län, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, KFA, som arbetar med folkhälsofrågor för länets invånare. Landstinget beställer stora delar av kunskapsunderlaget för folkhälsoarbete från KFA. Ansvaret för dessa beställningar har Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning, HSN-förvaltningen.

HSN-f har anslag på 136 miljoner kr/år som går till KFA:s arbete avseende folkhälsa. Landstinget medel går inte till själva forskningen utan utifrån aktuell forskning tar KFA fram utbildningar, metoder och informationsmaterial som kan användas av till exempel hälso- och sjukvården. Resultat från forskningen tillämpas inom landstingets verksamheter. Exempel inom miljöområdet är riskidentifiering och prevention av hudsjukdomar och sjukdomar på grund av luftföroreningar, buller och fysikaliska faktorer i arbetsmiljön, bostadsmiljön och utemiljön.

De medel som landstinget i dagsläget anslår går alltså till antingen medicinsk forskning eller tillämpning i landstingets verksamheter av forskning som har bedrivits inom Karolinska Institutet. Det finns idag inga anslagna medel för forskning kring områden som ligger utanför de medicinska eller tillämpning av redan utförd forskning kring hälsa.

LSF är positiv till en framtida utveckling där medel anslås till forskning som rör miljö och miljörelaterade hälsoeffekter och att dessa medel inte behöver vara knutna till någon bestämd institution. En sådan diskussion kommer att föras i den kommande forskningsstrategin.

3. Strategier i Miljö Steg 6 som innefattar långlivade kemikalier och området elektromagnetisk strålning och elektromagnetiska fält.

I landstingets miljöarbete ingår att minska vår största påverkan på den yttre miljön från våra aktiviteter. Utförandet av sjukvård och kollektivtrafik genererar försumbar elektromagnetisk strålning som påverkar den yttre miljö. Förvaltningen anser därför att området elektromagnetisk strålning inte bör ligga inom ramen för ett miljöprogram utan hör bättre hemma inom området arbetsmiljö när det gäller våra egna medarbetare, patientsäkerhet när det gäller våra patienter i sjukhusmiljö samt eventuellt även i folkhälsoprogrammet.

Två nya rapporter som sammanfattar det aktuella kunskapsläget om elektromagnetiska fält och hälsa har publicerats.

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) redovisar i sin årsrapport (Forskning om elöverkänslighet och andra effekter av elektromagnetiska fält, Sjunde årsrapporten) bland annat ny forskning om lågfrekventa fält. I Forskningsrådets uppdrag har bland annat personal från Institutet för miljömedicin och Institutionen för folkhälsovetenskap deltagit. Strålsäkerhetsmyndighetens rapport ("Research 2009:36 Recent Research on EMF and Health Risks Sixth annual report from SSM:s independent Expert Group on Electromagnetic Fields 2009") är baserad på en granskning av vetenskapliga studier på radiofrekventa fält och effekter såväl på cellnivå som hos djur och människor.

Slutsatsen i båda dessa rapporter är att det inte finns stöd för negativa hälsoeffekter under gällande gränsvärden. Det påpekas dock att mer forskning behövs avseende eventuella hälsoeffekter av mobiltelefonanvändning på lång sikt och främst hos barn.

Långlivade kemikalier är en del av de kemikalier som omfattas av det utfasningsarbete som landstinget idag bedriver. I kriterierna för

utfasningsämnen ingår bland annat de riskfraser som handlar om skadliga långtidseffekter i vattenmiljön och miljön, fara för ozonskiktet samt hälsofraser som handlar om mutagena, cancerogena och reproduktionstoxiska egenskaper. Förutom de långlivade kemikalierna ingår även akuttoxiska, allergena, hormonstörande och särskilt farliga metaller. De kriterier för utfasning av miljö- och hälsofarliga kemikalier som landstinget har satt upp följer det nationella miljö kvalitetsmålet "Giffri miljö".

I arbetet med det kommande miljöprogrammet så ingår kemikalier och ambitionen är att fortsätta utfasningsarbete med landstingets miljö- och hälsofarliga kemikalier. Det som kommer att vara viktigt under de kommande åren är att förutom att de redan uppsatta kriterierna kvarstår uppdatera och anpassa kemikaliarbete till den europeiska kemikalielagstiftningen (REACH) och CLP (Classification, Labelling and Packaging of substances and mixtures) som är en EU-förordning med regler för klassificering, förpackning och märkning av ämnen och beredningar. Förvaltningen anser därför att förslaget om strategier för långlivade kemikalier redan uppfylls i det aktuella arbetet med Miljö Steg 6 och att inga ytterligare beslut krävs.

Miljökonsekvenser av beslutet

Förslaget till beslut innebär att bättre forskningsunderlag och kunskap kommer att tas fram för att se vilka miljöåtgärder som har störst betydelse för hälsan, vilket kommer leda till bättre prioriteringar i miljöarbetet. Kemikaliestrategin som ingår i Miljö Steg 6 kommer att leda till mindre utsläpp av kemikalier i miljön.

Mona Boström
Landstingsdirektör

Toivo Heinsoo
Direktör Utveckling & styrning